

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю
28 березня 2024 року

ПОЛТАВА – 2024

опрацьованість теми. Запитання можуть бути і теоретичними, які вимагають запам'ятовування фактів і визначень, і практичними, що потребують застосування теоретичних знань. Тести можуть бути однорівневими і складатися з кількох рівнів, містити різні типи завдань, такі як вибір із кількох варіантів, співвідношення, заповнення пропусків та ін. Завдання мають бути різноманітними і відповідати предметній галузі, а критерії оцінки – чіткими й об'єктивними. Тестовий контроль важливий для розвитку навичок роботи в напружених ситуаціях і систематизації знань [3].

Класична система оцінювання не дає повною мірою можливості визначити рівень знань здобувачів вищої освіти в реаліях сьогодення, тому вдосконалення й використання нових технологій і методики – мета розвитку освіти. Один із нових методів контролю знань – використання онлайн-платформ і електронних тестів. Студентам дається можливість виконувати тести в зручних для них часі й місці, що полегшує процес підготовки і послаблює стрес. Електронні тести також дозволяють автоматично оцінювати результати, що спрощує роботу викладачів і робить процес контролю об'єктивнішим і прозорішим [4].

Ще однією, більш новою методикою контролю знань стало застосування проєктних завдань. Студентам пропонується вирішити реальні проблеми, пов'язані зі сферою їх вивчення, і подати результати своєї роботи. Такий підхід дозволяє розвивати в студентів творче мислення, аналітичні навички й навички командної роботи. Оцінка проєктних завдань відбувається на основі критеріїв, попередньо оголошених викладачем, що робить процес контролю об'єктивнішим і прозорішим.

Отже, нові методики контролю знань студентів закладів вищої освіти стають більш сучасними й інноваційними. Вони дозволяють об'єктивніше оцінити рівень знань студентів і сприяють їхній активній навчальній діяльності.

Важливо підтримувати постійний розвиток у цій галузі й адаптувати методики контролю до вимог сучасного освітнього середовища. Постійне впровадження нових підходів до контролю знань, таких як використання онлайн-платформ та інтерактивних завдань, дозволяє викладачам бути більш гнучкими й адаптуватися до потреб сучасних здобувачів освіти. Це допомагає створити стимулююче й ефективно освітнє середовище, що сприяє засвоєнню знань і розвитку навичок, необхідних для успішної кар'єри в сучасній стоматології.

Правильна реалізація й ефективне використання цих підходів студентами і викладачами сприяють покращенню якості освіти й успішній підготовці майбутніх стоматологів до професійної практики. Регулярний контроль знань і навичок забезпечує студентам можливість відстежувати свій прогрес, виявляти слабкі місця й активно працювати над їх усуненням. Отже, різноманітний і комплексний підхід до контролю знань у галузі дитячої стоматології став невід'ємною частиною формування професіоналізму й успішної кар'єри майбутніх стоматологів. Це дозволяє гарантувати високий рівень підготовки здобувачів вищої освіти і впевненість у їхній здатності ефективно застосовувати засвоєні знання в практичній роботі.

Список використаної літератури

1. Янченко О.І. Форми і методи контролю знань в умовах сучасних навчальних технологій: Метод. Розробка. – Кривий Ріг: Інгулецький технікум Криворізького технічного університету, 2008. — 27 с.
2. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : Навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) за третім (освітньо-науковим) рівнем у галузі знань 22 «Охорона здоров'я / уклад. Л. І. Васецька. – 2-е вид., доповн. і перероб. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 145 с.
3. Швець Д. Є. Тестування як ефективна форма контролю та підвищення якості знань. Гуманітарний вісник ЗДІА, 2010. Вип. 41. С. 169–177.
4. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі. Курс лекцій (з мультимедіа-презентаціями) для аспірантів на пряму підготовки «Доктор філософії (PhD)» (денна та вечірня форми навчання) / Укладач Л. І. Васецька. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. 189с. ел. опт. диск (CD-RW).

ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФІЛАКТИКА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ІЗ ПРОПЕДЕВТИКОЮ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ»

*Каськова Л.Ф., Янко Н.В., Андріянова О.Ю., Ващенко І.Ю.,
Новікова С.Ч., Павленкова О.С.*

Полтавський державний медичний університет

У статті розглянуто і детально проаналізовано організацію практико-орієнтованого навчання під час викладання дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань із пропедевтикою стоматологічних захворювань».

Ключові слова: здобувачі освіти, практико-орієнтоване навчання, симуляційне навчання.

Organization of practice-oriented learning for teaching «Dental diseases prevention with propedeutic of pediatric dentistry» was considered and analyzed in details in the article.

Keywords: education applicants, practice-oriented learning, simulation learning.

Актуальним завданням професійної освіти в медичних ЗВО стала реалізація дуального навчання у вирішенні навчальних завдань, за якого традиційна теоретична частина підготовки відбувається на базі навчального закладу, а практична – на робочому місці лікаря чи в симуляційному класі. Упровадження в професійно-освітні програми медичних закладів вищої освіти практико-орієнтованого навчання стало важливим інструментом виконання завдань забезпечення медичних організацій кваліфікованими кадрами.

Практико-орієнтоване навчання спрямоване на оволодіння і предметними, і психологічними аспектами профе-

сії, воно не тільки сприяє збагаченню досвідом, а й формує в здобувача освіти конкурентоспроможні компетенції, які дозволяють активно включитися в професійну діяльність. Завдяки багатократному повторенню дій і маніпуляцій відбувається актуалізація теоретичних знань, підвищується рівень їх відтвореної реалізації в умовах клінічної практики, що сприяє самовдосконаленню особистості та професійній соціалізації здобувача освіти.

Практико-орієнтоване навчання формує в здобувачів освіти готовність до професійної діяльності на основі компетентнісного підходу в контексті здатності ефективного застосування знань, умінь і навичок на практиці відповідно до актуальних стандартів якості стоматологічної практики і реалізації особистісних якостей спеціаліста.

Особливістю сучасного професійного навчання стоматологів є застосування технологічно насиченого практико-орієнтованого підходу з використанням симуляційних, електронних і дистанційних технологій для підвищення мотивації до цілей навчально-пізнавальної та професійної діяльності.

Симуляція в медичній освіті – це основний вид практико-орієнтованого навчання спеціалістів, тому якість і необхідний обсяг симуляційного обладнання є важливою умовою в реалізації ефективного навчання лікарів-стоматологів. Дуже важливо, щоб кожен здобувач освіти був забезпечений фантомним обладнанням протягом усього періоду навчання і воно відповідало ергономіці сучасного стоматологічного обладнання, забезпечувало можливість відпрацювання навички роботи «в чотири руки». Викладання дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань з пропедевтикою дитячої терапевтичної стоматології», яка запроваджена в 2023/2024 н.р. у ПДМУ у зв'язку зі зміною освітньо-професійної програми «Стоматологія», має поєднувати відпрацювання практичних навичок здобувачів освіти один на одному і в симуляційному класі.

У симуляційному класі відпрацьовуються навички препарування і пломбування твердих тканин, ендодонтичні маніпуляції, які вивчає пропедевтика дитячої терапевтичної стоматології. Важливо, щоб при відпрацюванні навички препарування твердих тканин зуба бором у наконечнику здобувач освіти відчув реалістичний «зворотний зв'язок» спротиву, аналогічний біологічним тканинам. Професія лікаря-стоматолога вимагає ювелірної точності та, звісно ж, витримки, що передбачає точну координацію зорово-моторного апарату і добре розвинену дрібну мануальну моторику. Робота в обмеженому просторі, із дрібним колючим, а головне – обертальним інструментом, на малому важкодоступному операційному полі, – усе це вимагає від лікаря-стоматолога досконалості під час проведення тієї чи іншої маніпуляції. Очевидно, що ці характеристики спеціаліста мають бути отримані ще до клінічного прийому пацієнтів на пропедевтичних кафедрах.

Професійно-орієнтований підхід вимагає від здобувача освіти не простого знання техніки виконання маніпуляцій, а повного володіння певним переліком практичних навичок із можливістю їх самостійного виконання. Опановуючи практичні навички з профілактики стоматологічних хвороб на симуляторі пацієнта, здобувачі освіти вчать користуватися основними стоматологічними інструментами для терапевтичного прийому, проводять фторування зубів, герметизацію фісур зубів [1].

Під час практичних занять у поліклініці важливим є розвиток у студентів медичних закладів освіти професійної лікувальної поведінки. Це й уміння критично ставитися до себе, до своїх стереотипів, толерантність, співробітництво і вирішення конфліктів, уміння встановлювати психологічний і речовий контакт із пацієнтами, друзями, колегами [2].

На кафедрах стоматологічного профілю ПДМУ активно використовуються відповідні професійно-спрямовані методики навчання: маніпуляційний тренінг на навчальних симуляційних фантомах, аналіз клінічних випадків [3], рольова навчальна гра, підготовка історії хвороби і науково-дослідницька робота студентів [4;5]. Використання в навчальному процесі клінічних ситуаційних задач сприяє розвитку клінічного мислення, закріпленню теоретичного матеріалу, засвоєнню практичних навичок, а також служить методом вихідного контролю занять [4].

Попереднім дослідженням [1] було показано, що 95,62% студентів 4-5 курсів мали позитивне ставлення до проведення практичних занять у фантомному класі, а 93,43% вважали, що потрібно обов'язково організувати симуляційні класи в медичних ЗВО на кафедрах стоматологічного профілю. Перевагами симуляційного навчання 99,3% викладачів і 97,08% здобувачів освіти вважали саме неодноразове повторення дій при опануванні певної практичної маніпуляції.

Перевагами симуляційного навчання визнано навчання без шкоди пацієнту, об'єктивну оцінку рівня освоєння професійної маніпуляції, зниження емоційного бар'єра й розробку алгоритму дій. Власний досвід багатократного відпрацювання практичної навички на стоматологічному фантомі дозволяє впевненіше перейти до клінічної практики.

Ми пропонуємо таке планування часу для кожного етапу практичного заняття в симуляційному центрі:

- 1) вхідний контроль для оцінки рівня знань групи, загалом – 10-12 хвилин (10 % часу), може бути з використанням дистанційних технологій;
- 2) брифінг – 10-12 хвилин (10% часу). Етап включає надання інформації про хід заняття, цілі та завдання, обговорення теоретичних аспектів тренінгу, інформування про основні етапи роботи на фантомі, інструктаж із техніки безпеки;
- 3) демонстрація виконання навички викладачем чи показ навчального відеофільму (за необхідності) – 5-6 хвилин (5% часу);
- 4) виконання практичної маніпуляції на фантомі – до 40 хвилин (30-50% часу). Хід виконання залежить від цілей і використовуваного обладнання;
- 5) оцінювання практичного завдання на фантомі – 10 хвилин (10% часу). Можливий розбір проведеного заняття, за можливості з використанням відеозапису заняття.

Як оціночні критерії засвоєння практичних навичок у симуляційному класі ми пропонуємо такі показники (кожен оцінюється одним балом):

1. Підготовка робочого місця.
2. Вибір необхідних інструментів і матеріалів для проведення маніпуляції.
3. Правильність і послідовність демонстрації практичної маніпуляції.
4. Дотримання принципів асептики й антисептики.
5. Дотримання техніки безпеки лікаря, використання засобів індивідуального захисту.

Отже, практико-орієнтоване навчання студентів-стоматологів в освітньому компоненті «Профілактика стоматологічних захворювань із пропедевтикою дитячої терапевтичної стоматології» охоплює низку підходів: навчання в професійному середовищі, використання професійно-орієнтованих технологій навчання і методики моделювання фрагментів майбутньої професійної діяльності, а також набуття, крім знань, умінь і навичок, досвіду практичної діяльності з метою досягнення професійних і соціально значущих компетенцій.

Список використаної літератури

1. Каськова Л.Ф. Сучасні аспекти практичної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів / Л.Ф. Каськова, С.Ч. Новікова, О.В. Хміль [та ін.] // Український стоматологічний альманах. – 2022. – № 4. – С. 73–77.
2. Абдряхімова Ц. Особливості комунікації у медичному середовищі (методичні рекомендації) [Електронний ресурс] / Абдряхімова Ц., Мухаровська І., Клебан К. [та ін.] // Психосоматична медицина та загальна практика. – 2020. – №5(1). – е04501212. — Режим доступу до журн.: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/212>
3. Каськова Л.Ф. Пошук доступних ресурсів для створення клінічних кейсів із дитячої терапевтичної стоматології / Л. Ф. Каськова, Н. В. Янко, С. Ч. Новікова [та ін.] // Вісник проблем біології і медицини. – 2017. – Вип. 2 (136). – С. 215–217.
4. Каськова Л.Ф. Використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх стоматологів / Л.Ф.Каськова, Н.В.Янко, О.Ю.Андриянова [та ін.] // Український стоматологічний альманах. – 2023. – № 2. – С. 47–50.
5. Янко Н.В. Рольові ігри як метод інтерактивного навчання здобувачів вищої освіти за напрямом «Стоматологія» / Н. В. Янко, Л. Ф. Каськова, О. В. Хміль [та ін.] // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. – Полтава, 2023. – С. 296–298.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Катеренчук В.І.

Полтавський державний медичний університет

Забезпечення й контроль якості освіти є ключовими в підготовці кваліфікованих фахівців і забезпеченні прогресу в розвитку суспільства. У статті наведено аналіз сучасних проблем забезпечення якості медичної освіти в Україні через призму основних її принципів.

Ключові слова: якість освіти, медичний університет, проблеми, науково-педагогічні кадри.

Ensuring and controlling the quality of education is key in training qualified specialists and ensuring progress in the development of society. The article provides an analysis of modern problems of ensuring the quality of medical education in Ukraine through the prism of its main principles.

Keywords: quality of education, medical university, problems, scientific and pedagogical personnel.

Питання якості освіти комплексне [2]. Воно охоплює педагогічні, виховні, соціокультурні, економічні, філософські та навіть політичні й управлінські складові. Якісна освіта впливає на розвиток і конкретного індивідуума, і суспільства загалом як суми взаємодії цих індивідуумів [15]. Чим більше освічених людей у суспільстві та чим вищий рівень їхньої освіти, тим розвиненішим буде суспільство і країна загалом [14]. Дуже важливим є питання комплексності освіти, яке передбачає не лише накопичення знань, а й формування світогляду, громадянського розвитку й особистісного росту [16].

Для якісного освітнього процесу важливо забезпечити можливості не лише отримання потрібної професійної інформації, а й опанування практичних навичок, комунікації з колегами [12]. В Україні зроблено помітні кроки щодо створення правового фундаменту впровадження системи гарантування й забезпечення якості вищої освіти: ухвалено нові Закони «Про освіту» і «Про вищу освіту», працює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [8-11]. У кожному університеті створюються сектори моніторингу якості освіти, запроваджуються процедури зовнішнього незалежного оцінювання.

Однак забезпечення належної якості освіти має гострі проблеми вже на рівні фундаментальних чинників. Першим базовим постулатом забезпечення якості освіти є ставлення до вищої освіти як найвищої цінності, запоруки суспільного прогресу, національної безпеки, конкурентоспроможності держави, вишів, окремої особистості [16]. Щодо вищої медичної освіти, то натеper вона явно не стала пріоритетом. На державному рівні здійснено відокремлення вищої медичної освіти від практичної охорони здоров'я. Медичні університети перебувають у підпорядкуванні Міністерства освіти, тоді як медичні заклади – у підпорядкуванні Міністерства охорони здоров'я. Уже протягом кількох років працівники медичних вишів стали чужими в правовому медичному полі: позбавлені права займатися лікарською діяльністю за основним місцем роботи, не зареєстровані в системі МОЗ, без банального права виписування електронних рецептів хворим. Водночас ці співробітники навчають медицини студентів, інтернів, лікарів у рамках післядипломної підготовки, проводять науково-практичні конференції. Усе це не відповідає поняттю найвищої соціальної цінності. Якщо ж відірваність працівників медичної освіти від практичної медицини буде тривати, то не те що про прогрес, а й про збереження поточних позицій говорити не доведеться.

Другим постулатом є належне фінансування закладів вищої освіти, гідна оплата праці науково-педагогічних працівників, які реалізують освітньо-виховні цілі й забезпечують якість викладання. Уже не перший рік держава не забезпечує достатнього фінансування освіти, обмежуючись фінансуванням заробітних плат працівників, які забезпечують навчання студентів за держзамовленням. Оновлення матеріально-технічної бази, підготовка науково-педагогічних кадрів, виконання ними дисертаційних досліджень повністю залишено на розсуд вишам. Більше того, роз'єднання вишів і лікарень обмежує доступ студентів до можливостей засвоєння практичних навичок роботи із сучасним медичним обладнанням. Оплата праці науково-педагогічних працівників також залишає бажати кращого. Після підвищення рівня заробітних плат у практичній медицині зарплата молодого лікаря перевищує